

05

A

906

Q. D. B. V.

De

NOCTAMBULIS,

DISPUTATIO POSTERIOR,

Quam

VVITTEBERGÆ

Ad D. VI. FEBRUARII, A. C. cl. lxx. L.

Disquisitioni sistunt publicæ

PRÆSES

M. SAMUEL POMARIUS,
SILESIUS,

COLLEGII PHILOSOPHICI ADJUNCTUS.

&

RESPONDENS

JEREMIAS SCHULZ
FRIDEBERGA SIL.

*Habebitur in Auditorio Majori, hora
matutinis.*

D

05 A 906

IN NOMINE DOMINI JESU.

Um Somnus Per ἀκίνησιαν καὶ δευμὸν
τῆς αἰσθήσεως, & κατὰ ληψιν τῆς πρώτης
αἰσθητικῆς describitur Aristoteli L.
περὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρευσε c. 3. aut aliis
Physicorum per privationem sensuum
externorum sensusque communis & fa-
cultatis Locomotivæ in animalibus, à
spirituum animalium negatione ob sa-
lutem animalium factam; id, ex indole Definitionum, de na-
turali somno perfectoque, non de Symptomático & imper-
fecto capiendum est. *Est somnus alius simpliciter & universaliter
vigilia oppositus, alius secundum quid & in parte solum. Sim-
pliciter quidem, quò & sensus omnes & motus voluntarii ligati
sunt: secundum quid autem & in parte tantum, in quo vel non sen-
sus omnes sunt ligati, vel sensus ipsi quidem ligati sunt, motus au-
tem voluntarii non. Nam quoniam neque idem spiritus, neque eadem
via, neque eadem species sunt sensuum omnium & motuum, fieri qui-
dem potest, ut plures ligentur sensus, non tamen omnes, vel sensus
quidem ligentur, motus autem voluntarii non: accuratè disputat
Hier. Fracastorius lib. 2. de intellectu. Scilicet est utique
Somnus sensuum cessatio, & sentiendi impotentia. Non
quævis tamen promiscuè: nam & in animi deliquiis, & in de-
liriis quibusdam, & in venis jugularibus cum apprehen-
duntur adstringunturque eripi sensus assolent: sed naturalis,
& quæ sit ἀδυναμία τῆς γρηόσεως ἐν τῷ πρώτῳ αἰσθητικῷ,
docente Aristotele l. c. c. 2. Verè in exacto & consummato
somno sensus quiescunt, pro actu secundo sumti videlicet*
D 2 tum

tum externi, tum communis. Visus non percipit colores, nec auditus sonos, nec olfactus odores, nec gustus saporos, nec tactus qualitates tactiles. Communis etiam sensus, qui alias Regis ad instar aut iudicis velut in throno aut pro tribunali sedens, ab externis illis apparitoribus allata aestimat & iudicat, non recipit ibi sensibilia species, non discernit sensilia propria à se invicem, nec à communibus, nec Phantasia quidquam suggerit. Nec Locomotiva tum membra vel corpus de loco in locum transfert. Phantasia interim non ligatur, sed continuo exercetur labore. Aut si interdum in somno non operatur, non id fit ideò, quod ejus affectio somnus sit, sed quia à sensibus externis nihil ad illam defertur, circa quod versari posset, dicente Magno Sennerto *Epitome Natural. Scient. L. VII. c. 9.* Appetitus quoque nunquam satiatur, sed persequitur incessanter, si quid ipsi grati à Phantasia oblatum. Animæ Vegetativæ potentia item fortiores tum & expeditiores sunt. Nutritur corpus in somno feliciter, dum agglutinatio ibi & assimilatio melius peragi potest. Cum animali facultate quiescente naturalis validius agat. Hinc glis de se apud Martialem *Lib. XIII. Epigr. 56.*

*Tota mihi dormitur hiems, & pingvior illo
Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.*

Augmentatio itidem adest. Unde infantes, qui nihil ferme præter somnum habent, tamen in eo augentur maxime. Generatrix quoque tum non ociosa est omnimodis. Animæ Rationalis primariæ Facultates, Intellectus, & Voluntas etiam ibi operas peragunt suas: nam ad secundarias quod facit, Risum & Sermonem, eæ organicae sunt & ita musculorum ac aliorum membrorum ope hanc adspiciendam egent. Patet hinc, quid in sequenti Scaligeri discursu probes, quid improbes. *Exercit. CCLXXXIX.* sic ait: *Somnum Aristotelem ita definit, ἡσυχία πένος & αἰσθητικῆς, id est, cordis. Galenus irridet hoc*

hoc futili, ut plerūq; alia Aristotelica, insultatione. Nunquam, in-
 quit, cor cessat. Ita sophisticè procedit à parte ad totum, aut à
 liam ad partem. In corde namq; multa sunt principia. Primum
 est, τὸ ζῶντιον: secundum illud, τὸ κινητικόν. Hæc neq; unquam ces-
 sant, neq; somno impediuntur & intercipiuntur, neq; sunt τὸ πρῶ-
 τόν αἰσθητικόν, tametsi sunt τὸ πρῶτον αἰσθητικόν; Est igitur somnus
 quies primi αἰσθητικῶν ὡς αἰσθητικῶν. Non enim bonus Metaphy-
 sicus fuit Galenus: fortasse verò nec bonus, nec non bonus, nec quid-
 quam illius Sapientiæ; quæ propter rerum nobilitatem, cognitio-
 nis difficultatem à paucis recepta, apud multos calumniæ propior
 est. Itaque non ille in somno cessant facultates, sed aliæ operosiores,
 atque posteriores, τὸ αἰσθητικόν, τὸ νοητικόν, τὸ γωνητικόν. Transe-
 at, quod bonum Galenus ob Metaphysicæ ignorantiam tam-
 adunconaso suspendit. Ob cuius cognitionem ipse scilicet
 post mediam noctem cæna inivit rationem, ut hisce palleceret dispu-
 tationibus, quod aliàs ut vulgò minùs vendibile sapientibus cælo
 propioribus vindicat Exerc. VI. 12. Alios qui præ se temnit,
 pro decore quod captat, dedecus reportat. Falsum est,
 quod pro maximi Sententiæ Præceptoris Cor facit πρῶτον αἰσθη-
 τικόν. A cerebro pendent nervi spirituum animalium la-
 tores, & ibi scaturigines suas sumunt, ac quasi ex fonte per
 canales in singulas corporis partes derivantur. Hinc cere-
 bro affecto, oppletisque ventriculis, intercipitur sensus ac mo-
 tus. Motus cordis perpetuus naturalis est, nec in potestate
 nostrâ, non animalis, ut ille quem nervi dant; adeoque so-
 mni sedem nec infert, nec aufert. Falsum & hoc, quod τὸ
 νοητικόν in somno cessare dicit. Primum propria vineta cæ-
 dit. Nam paulò ante dixerat: Prætorum animi supplicis af-
 ficiuntur per insomnia. Bonorum atq; sapientum veritatis inve-
 stigazione, laudabilium officiorum functione, divine mentes fiunt,
 per insomnia. Deinde Experientiæ obloquitur. Zanardus
 scribit. De Universo parvo mixto Homine Quest. XIV. p. 98. Dico
 etiam in somniis Intellectum se ad Phantasiam convertere, & species
 materiales phantasiatas ex eâ elicere, & sic etiam illustratas recipe-
 re & discurrere, quia sensus interni in somno non sunt ligati nisi quo-

ad acquisitionem novarum specierum, at respectu jam receptarum operari possunt. Hoc enim mirabile in me cognovi, quod cum non sim in componendis carminibus multum peritus (verum fateor) neq; in Græcâ Hebræaq; linguâ, in somnio currenti discursu carmina pulcherrima Latina & vulgaria formaverim, & terminos antedictarum linguarum cognoverim, ut manè expertus sum; concionesq; ordinatas ornatas & pulchriores in somno confecerim, quàm in vigiliâ, & que in vigiliâ cum multo labore non penetravi, in somnio in promptu habui, & pluries hæc mihi acciderunt, que sine ope intellectus fieri non possunt. Demus hîc indulgisse genio suo Monachum plus justo, & imposuisse aliquid Lectoris humeris, cui agrè ferendo sint. Nam cui facile persuaseris, idiotam artes lingvasque somniare posse? Qui de die Græca & Hebræa non novit, citra dubium nec in nocte eadem condiscet. Repetitur in somno tantum, quod per vigiliam acquiritur, nec agit quidquam ultra vires suas. Hoc tamen inficias eundem non est, intellectum somnio quandoq; immiscere se. Non premitur ibi anima negotiorum mole, non distrahitur curis, non æstuat affectibus, sed sui compos exercet se masculè versûs faciendo, opponendo, respondendo, & unum ex altero eliciendo. Hinc Lipsii ista svadela non sine laude, non sine fruge; *Perutile futurum, Ciceronem legi quotidie & relegi vespertinis præsertim horis, & si oportunitas feret, sub ipsum somni tempus. Mens tunc nescio quomodo melius arripit, retinet, & concoquit per quietem. Tenta, reperies in levi monito non leve monentum, Instit. Epist. cap. XI.* Et Exemplum illud Academici cujusdam sat notabile: qui cum versûs vigilans exple-re nequivisset, noctu surrexit, pluteum aperuit, scripsit, sæpè altâ voce quod scripserat relegit, manè omnium ignarissimus, & pridianâ sollicitudine adhuc laborans, ad suum libitum chartas impletas, idque suâ manu vidit, attonitus ob id, & dubitabundus, atri an albi genii opus; esset, apud Henric. ab Heer *Observ. Medic. oppidò rarar. 2.* Cum porrò *ἄπνυλον* quoque in somno cessare facit, audit meritò, quod Cardano ante objectaverat: *In hoc somno Scaliger, profectò dormitabas, cum*

tâme

tam subtiliter loquereris, ut ad somnum animæ vegetativæ a-
ctiones referres. Sensuum operationes quiescunt hîc, non
facultatis procreatricis, uti nec nutricis, nec auctricis. Ela-
boratur in somno semen æquè ac de die, quin & effunditur in-
terdum. Hinc ἐξ ὀνειπέδου ἡ ὄνειαρ famosi in Divino Codice. Et
si famæ fidendum; imprægnatæ nonnunquam fuere dormi-
entes ac ignaræ. Atque hæc quidem ad hunc modum habent,
cum de Naturâ rectè & perfectè constitutâ res ac sermo no-
bis. Datur autem etiam per sæpè Somnus aliquis imperfe-
ctior, ubi jactamus in lecto nos subinde; nec ad quietem ex
toto componi, nec tamen ex toto etiam vigilare dici possu-
mus. Ita jejunis ac famelicis somnus nullus, aut interrup-
tus & parvus. Qui cogitabundi, & vel tristitiâ & lætitiâ
aliquâ inopinâ perciti lecto se dant, ægrè dormiunt. Hinc
Rudolfus II. gloriosissimæ memoriæ Imperator paulò ante
obitum fatebatur, se, cum ipsum ex Hispaniis, ubi tunc prin-
ceps juventutis degebat, Parens Imperator in Patriam Ger-
maniam per Legatum revocasset, tanto gaudio obrutum fuis-
se, ut totâ illâ nocte somnum non viderit oculis suis. Ita
qui sub vesperam plus nimio crapulâ opplevêre se aut vino
invitavêre largiùs, inquietas agunt noctes. Hîc namque fit,
quod in lucernis contingit, in quas si præter modum infude-
ris oleum, restinguitur mox lumen. Quamvis enim halitus
adscendentes vim quandam *ἰσχυρὰν* ac *ἀνεπιτηδεύουσαν* obti-
neant, unde & ad somnum inclinamus & oculis subindè con-
nivemus, quia tamen multæ confusæ ac absurdæ imagines
Phantasiæ objiciuntur, fit hinc, ut dormire non valeamus, et
si palpebras claudere omni ope conemur. Hîc ergò tantum
abest, ut sensus & motus quiescat, ut exserat se potius nimio-
perè, spiritibus animalibus perpetuò agitatîs & concitatis.
Quamquam ne in perfecto quidem Somno animales spiritûs
in totum ociantur ac obtorpescunt, sed omninò adhuc sensi-
bilia cum primis excellentia percipiunt. Non enim omnis
eorum in organa influxus denegatur, sed sufficiens. Hinc
sentimus dormientes, cum fodiamur aut pungimur, audi-
mus

mus fortius obstrepentes' cachinnos ac clamores, bambardarum item displisiones, videmus illatas faces, olfacimus foetores intolerabiliores. Graphicè Galenus l. 2. de motu musculor. c. 4. Temeraria sententia est, qua asserit animam dormientium quiescere, nisi cessationem hanc non perfectam quietem, sed quasi intermissionem quandam vigoris dicant: nam si hoc dicunt, benè dicunt, ipsiq; assentimur. Non enim sensus expertes penitus sunt dormientes, sed difficulter sentientes: Cur enim vocantes subaudiunt, & lumine importato exsurgunt, & tangentes sentiunt? Ita Dn. D. Sennertus Institut. Medic. L. 2. part 3. s. 2. c. 4 p. 407. Vim. movendi quod attinet, etsi in somno illam deesse aliquis existimare posset, quod in somno non solum sensus quiescunt, sed & animalis motus cessat, atq; primi sensus quies somnus est. Spiritusque in organis sensus & motus ad sensum & motum sufficientes non adsunt: tamen id non ita accipiendum est, quasi spiritibus animalibus planè organa illa careant, sed certum est superesse adhuc aliquos in iis qui ad sensibilia vehementiora percipienda, & motus etiã qui per somnũ imperantur, edēdos sufficientes: Itē P. Salius Diversus de affect. part. c. 18. Servantur in dormientibus plurimum musculorum motus, clarè apparet in his, qui excretionibus superfluitatum retinendis & qui mandibule inferioris retractioni, & qui respirationi, & qui aliis hujuscemodi functionibus destinati sunt, sed clariùs in his, à quibus pure & simpliciter voluntarii motus dependent, quorum ratione dormientes sepè brachia & crura agitantes de loco ad locum moventur. Servantur etiam in multis sensus exteriores. Hinc aliqui vocem cantantis galli vel latrantis canis dormientes audiunt & dignoscunt, & lumen presentis lucernæ verè agnoscunt, sapesq; rei gustum afficientis dijudicant, foetentiãq; ac malè olentia discernunt: aliqui autem clarè loquuntur, altà voce quandoq; clamant, quidam etiam ad interrogata respondent, cujus merito nonnulli propria secreta in somnis aperuerunt. Utut ergò Definitio superior Somni perfecti sit; tamen uti Sensus ipsi, sic & hæc sensuum affectio moderata tantum objecta poscit, non excellentia. Quæ tam clara quidem & vera sunt, ut si secus fiat, & ne vehementiora quidem sensibilia anima sentiat, præter

præter naturam aliquid accidat, & stupor datur, non sopor.
 Qualis in Ecstaticis contingit, qui quasi omni mente à cor-
 pore abstractâ tam profundo somno detinentur, ut nullum
 sensûs ac motûs indicium præ se ferant, ac licet variis modis
 vexati quassatiq̃ue, aut aciculis compuncti, non excitantur,
 tamen ad tempus sat longum. Qui cum varia & absurda spe-
 ctra in somno Phantasiæ obversantia habeant, fit hinc, quia
 reliquis sensibus feriantibus Imaginatio circa ea magis occu-
 pata & defixa, tenetur, ut postquam evigilârunt, ob fortem
 illam impressionem verè sibi contigisse putent ac narrent, quid-
 quid somniârunt, & Dei ac Angelorum choris immistos se
 fuisse, ac nescio quæ inde mandata ad homines accepisse, va-
 nè gloriantur. Sed aliud ex alio occurrit, & velut varam vi-
 bia sequitur, ac anam ansa trahit, ita & hic sub manibus cre-
 scit labor. De Noctambulis dissertandum nobis erat. Quia
 verò actiones istorum videbantur adversari Naturæ ac De-
 scriptioni Somni Physicæ, in hanc primò paulò altior curâ in-
 sumenda erat, eaq̃; tum rationibus, tum autoritatibus clarissi-
 mis tota exhaurienda. Fecimus ergò hoc, & excurrimus ferè
 ultrà quàm par erat. Nihil rescamus tamen, sed quia me-
 ditatio hæc omnem materiam nostram abundè juvat & illu-
 strat, ac ab se quoq̃ue cum summâ jucunditate parem favetuti-
 litatem, quod scriptum est, scriptum sit. Non sunt longa, qui-
 bus nil est quod demere possis. Nempe cum Errones nostri
 nocturni hinc inde circumcursitant, imperfecto gaudent So-
 mno, & ex parte dormiunt, ex parte vigilant. Et in lecto cum
 cubant, ac perfectum etiam somnum carpunt, non tamen o-
 mnem propterea sensum, nec omnem motum cum veste de-
 posuere; sed superest adhuc aliquid spirituum animalium in
 organis, quod à Phantasiâ cieri potest, animâ sensim mayo-
 rem spirituum copiam membris subministrante. Unde Ari-
 stoteles ipse *L. de Somno & vigiliâ cap. 2. extr.* κινῆσαι δὲ ἐνίοις
 καὶ ὄντες καὶ ποιεῖν πολλά ἐξηννοεῖν, ἔμμενοι ἀντὶ φαν-
 τασίας καὶ αἰσθητικῆς. τὸ γὰρ ἐνίπνιον δὲν αἰσθητικῆς
 τῶν ποτινοῦ. h. e. *Sunt etiam, qui dormientes resurgunt, & pleraq̃;*
E
agunt

agunt, qualia cum vigilanti solent: quod tamen sine visione aliqua aut sensu contingere non potest: nam somnium quodammodo sensum est. Immorabimur ergo operæ huic ulterius, & quod Disputatione superiori ingressi sumus Pelagus, ometiri nunc annitemur divino ferente vento.

§. I.

CAusas Generales Noctambulationis vidimus, Animam & Phantasiam. Anima namque Sensitiva, & quæ vicem eius in Homine obit, Rationalis, Phantasie fortioris operæ hunc effectum edit. Cum Phantasia conjungitur Appetitus fortior ac vehemens, qui Locomotivam paulò agiliorem ad aliquid agendum exstimulat. Appetitus illa vehementia à Spirituum dispositione singulari pendent, quam vapores inducunt misti Spiritibus, obtinentes vim sensus ligandi & simul somnia multa, eaque clara objiciendi. Ut enim in sanis ratione dispositionis Spirituum principes actiones variant: ita etiam somniantes rerum imagines in memoriâ asservatas alii clariùs, alii obscuriùs perspiciunt, & non solum imagines, in memoriâ asservatas alii clariùs, alii obscuriùs perspiciunt, sed & appetitus hinc variatur. **NON SPECIALES** Causæ ventilandæ sunt. Eas voco, quæ non in omnibus talismodi affectibus concurrunt, sed aliquando tantùm. Et prescius loquendo, Occasiones rutiùs, quam veras Causas dixeris. Geminas eas summatim constituo, Efficientem & Materialem. Nam *Formam* quidem exhibet nobis initio illa ex somno & vigiliâ, variæque Noctambulorum & admirandæ actiones. *Finis* est, rei cupitæ consecutio. Est enim temeritas ibi videtur inconsiderata, absque fine suscepta actio; tamen nec temerarii omnes nullam finis rationem habent. Quin potius ex hoc ipso ob finem egisse dicendi sunt, quia eo, consilio non meliùs habito, frustrati sunt. Nemo aberrasse putatur, nisi qui jam antè in scopum certum jacula misit. Etiam ille victoriam ab hoste sibi proposuit, qui dum eam minus rectè persequitur, non consequitur. Hinc *Libavius part. 2. Singular. pag. 291. Noctambulos concitat oblata ima.*

imago, indeq; instigata prosequendi fugiendive facultas, qua finis gratiam motum instituit; sed cum capto animo, & deliberatione iudicioq; herente, non perpendant liquidò, sitne res talis, quam prosequi debeas aut fugere, idq; tali modo & tempore, temeraria est ambulatio. Interdum & assequuntur finem, sed nihilominus temeritate, ut declarat Historia ejus, qui picas expugnato nido secum detulit.

S. 2. Sed hæc Causæ non controversæ sunt adeò, generaliter potius se habent. Inter EFFICIENTES autem non adducam AEREM humidum, pluviolum ac turbidum, qui Sennerto teste *Præct. Medic. L. 1. part. 2. c. 19. p. 457.* facilius ad hoc malum dispositos corripit, quam serenus; præsertim cum somno hoc oppressus interdum multum peregrinatus fuerit, vel noctu aërem liberiùs majorique noxâ ad cubiculum & lectum usque admiserit. Cujus rei Exemplum Horstii: Noctambulo circa plenilunium & valdè intempestâ nocte præbuit, *cap. 7. pag. 57.* Nec inquiram laboriosius in CIBUM & POTUM, qui ad hanc affectionem possit hominem disponere. Quo de sic Horstius *l. c. Cause hujus morbi externæ sunt cibi potusq;, vel somnum profundiores adjuvantes, vel calorem fervoremq; cordis ac hepatis adaugentes, Prioris generis sunt, juscula cerevisiæ multò crebriora, semina papaveris albi, juscula ex his, lactuca vesperi in cœnâ largiùs sumta, vinum novum, dulce, crassum. Posterioris generis sunt cibi multi assati, iig; justo vehementiùs, sal, aromata, ovi vitellum sine albugine, vina generosa, imprimisq; malvaticum. Et Dn. D. Sennertus *Præct. Medic. l. d. Cause externæ, evidentes & procatartice sunt, quæ vel ejusmodi humores & vapores (qui talem vim obtinent, qualem illa narcotica, quæ sensûs ligant, & simul somnia plurima, eaq; clara excitant) subministrant, vel eos commovent, quales sunt fabæ & alia legumina, lactuca, semen papaveris, vinum recens dulce vel aliud generosum, caput replens. Et deinde in Diætâ pag. 459. præcipit, ut cibi sint boni succi, non flatulenti, & qui somnia turbulenta pariunt, ut fabæ, lentes & similia. Neque MORBUM afferam: licet in genere Horstius *cap. 6. pag. 53.* ad Symptomata depravatæ actionis animalis**

hunc affectum referat, qui sequatur insalubrem ac præternaturalem corporis constitutionem, aut etiam morbosam. Quamvis enim interdum ex cerebri intemperie & morbosâ constitutione, melancholiâ, phrenesi, lycanthropiâ, galeanthropiâ, affectio talis ortum habere possit: tamen hoc nec semper fit, nec fit, quâ febricitant aliqui aut alio morbo laborant, sed quâ in morbo ejusvè causâ similiter circa phantasiâ motûsq; animalis instrumenta illi obœdientia disponuntur, dicente Libavio pag. 258. Hinc etiam solâ castigatione Præceptoris, vel objurgatione severâ, absque omni medicinâ potest corrigi affectus hic. Sicut Horstius cap. 1. p. 4. de tribus Schleinitis, Nobilibus Misnicis, memorat, cum unus eorum Lipsiæ literis operam navans, dum noctu ambulat, ac tegmina ædium perreptat, cecidisset & crus fregisset, Præceptorem eorum hoc periculo adductum alios fratres in somno ambulantes & culmina ædium scandentes noctu observasse, ac eos reduces ad lectum expectasse, atque cum in tuto essent, virgis tamdiu cecidisse, donec expergerent spontè, quòd cum bis tervè factum esset, nunquam amplius in somno eos ambulavisse. Unde rectius Dn. Sennertus Instit. Medic. p. 409. *Motus ille Phantasiae fortior non semper ab eadem causâ proficiscitur, neq; forsitan omnes aliquam morbificam dispositionem ad hunc affectum habent.* Et Libavius p. 257. *Nyctobatarum affectionem quidam morbis annumerant, quidam Symptomatibus, ut sic quiddam præternaturam, cum non videantur naturaliter ambulare eo tempore quo aliàs quiescere soliti sunt, idq; dormientes.* Mibi videtur non uni generi accenseri totum posse. Exsurgit enim aliàs ex causarum naturalium evigilia sine omni morbificâ dispositione, planè eodem modo, ut solent occurrere in somno.

Causidicis lites, aurige somnia currus.

Item Salius diversus c. l. *Quos curabimus, non quia hæ affectiones sunt morbi, vel quia ab his malum aliquod simpliciter immineat, sed quia hi dormiendo possent ex insomniis ad precipitia deduci, vel ad aliqua peragenda concitari: ex quibus vel mortem incautiè ac inconsideratè sibi consciscerent vel aliis inferrent: cujus ratione,*

non

non autem quia ex insomniis aut ex somno ledantur, hujuscemodè
patientes consulere Medicos, ad tales somnos prohibendos & ad ta-
lia insomnia profliganda, consuevère. Tres ergò tantùm Causas
in præsentì colligam, quæ præ cæteris momenti cujusdam vi-
dentur & indaginis; Lunam videlicet, Ebrietatem, & Actio-
nes diurnas.

§. 3. LUNA est Humorum Domina, eosque ab consensum
suum naturalem cum Aquâ sursum ciet, ac in corpore nostro
variè movet concitatque. Macrobius scribit L. 7. Saturnal. c. 16.
Si quis diu sub Lunâ somno se dederit, agrè excitatur, & proxi-
mus fit infano pondere pressus humoris, qui in omne ejus corpus
diffusus atq; dispersus est proprietate lunari, qua ut corpus infun-
dat, omnes ejus aperit & laxat meatûs. Hinc est, quod Diana quæ
Luna est, ægyptis dicitur, quasi ἀερότεμνις, hoc est, aerem secans.
Eam ergò hic quoque aliquando concurrere, & humores diver-
simodè commovere ac alterare, quo sequatiorès evadant ad Phan-
tasia & Locomotivæ imperium, haut absolum prorsus. In-
sinuat id non obscure Horstius cap. 3. p. 23. ajens: Luna sine du-
bio hisce aliquid copiosioris humiditatis in intimis cerebri & ambi-
tu corporis confert, ut & gravius somno opprimantur, & cum mul-
ta sentiant peragantq; tamen in ambitu quidam muscoli, scilicet
hi, qui claudunt oculos, nimis humectati ferientur. Clariùs au-
tem & fidentiùs D. Sennertus Practic. p. 457. Imprimis hoc facit
Luna, cujus motu ut Epilepsia, ita etiam hoc malum commoveri
Experientia docet. Et præcipuè radii Lunares, si dormientis capitè
incidant, hoc malum excitare solent. Qui idem deinde in Di-
ætâ p. 459. præcipit, ut noctu radii Lunæ vitentur, & ne ii ad ca-
put dormientis pertingant, caveatur. At nisi Universales illæ
Causæ, Anima nimirum & Phantasia cum Appetitivâ & Lo-
comotivâ juncta, simul adfuerint, frustra est omnis Luna cum
omni suâ ope, nec potest membrum totumvè corpus loco un-
quam movere. Dispositivè aliquid hic facit, non effectivè.

§. 4. EBRIETATI paulò potiores partes deferimus: ut &
affinem eam maximè dicamus Nostro huic Affectui, & unum
alteri mutuam illustrationis operam non infelicitè com-

modare putemus. Prout & ipsa Dei vox ebrios cum dormi-
entibus componit, cum Salomon paternè monet. *Ne intuearis
vinum quando flavescit: cum splenduerit in vitro color ejus;
ingreditur blandè, & in novissimo mordebit ut coluber, & sicut
regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extranea: & cor
tuum loquetur perversa, & eris SICUT DORMIENS in
medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clavo, & dices:
verberaverunt me sed non dolui: traxerunt me & ego non sensi.
Quomodo evigilabo, & rursus vina reperiam? Proverb. XXIII. 31,
seqq.* Grande & exitiale homini malum Ebrietas est, quæ non
corpus tantum omne enervat, sed & animam ipsum obfuscat
& frangit, ut sui compos & dominus non sit, qui vel Lybiam
remotis Gadibus junxit. Furor brevis est, & è potestate suâ
mens exit, cum hæc intrat. Seneca id testatur *Epist. XXIX.*
*ita loquens: Dic quàm turpe sit, sibi ingerere plus, quàm capiat
stomachus, & stomachi sui non nosse mensuram? Quam multa
ebrii faciunt, quibus sobrii erubescunt? nihil aliud esse ebrieta-
tem, quàm voluntariam insaniam. Extende in plures dies illum
ebrii habitum, nunquid de furioso dubitabis? nunc quod non est
minor, sed brevior. Ab se quidem vinum damni nihil dat mor-
talibus, Creatura Dei nobilissima, sed commoda potiùs infinita.
Lætificat cor hominis, curas extingvit, excitat spiritus, fovet
calidum innatum, membra omnia agilia & alacriora reddit.
Narratur & prisci Catonis sæpè mero caluisse virtus, Horatius
Lib. III. Od. XXI. Et poëtis, quos hinc idem Bacchi clientes vo-
cat Lib. II. Epist. 2. quàm gratiam faciat, ingenium acuendo
& animum torpescentem excitando, ipsi gratis dudum decan-
tavêre lingvis. Ut hæc propter Plautinus ille meritò al-
teri regesserit, qui ignosci sibi petebat, quod animi impos vi-
ni vitio fecisset:*

*Non places, in mutum culpam confert, quod nequit loqui.
Nam vinum, si fabulari posset, se defenderet.*

*Non vinum hominibus moderari, sed vino homines solent,
Quæ*

Qui quidem probi sunt: verum qui improbus est, a-
quam si bibit,

Sive adeo caret temeto, tamen ab ingenio est improbus:

Truculento IV. 3.

At cum plus justo ingurgitatur, adeo, ut invitis ingesta visceribus per os reddere & vinum omne vomitu remecti opus sit, quod in foeminis Romanis acriter perstringit Seneca L. IV. Nat. qq. c. 13. tum optimae Matris pessima nascitur Filia. In vino nempe, ut & cerevisia aliqua, igniculi multi, & spiritus potentes valde sunt. Qui cum copiosiores e ventriculo ad cerebrum ascendunt, spiritus ibi animales turbant & circumagunt vehementer, ac inflammant ita, ut incalescant plus satis. Cum spiritus ita concaluere, tum pauper cornua sumit, tum jurgia & lites, mistaque verbis verbera ultrò citròque reciprocantur, jamque faces & saxa volant, furdr arma ministrat. Ovidius de Centauris canit XII. Metamorphos. Fab. V.

Vina dabant animos, & primam pocula pugnam

Missa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes,

Res epulis quondam, nunc bello & caudibus apta.

Iusta Horatii detestatione, qui Lib. i. Carm. Od. XXVII. ita: *Natis in usum letitiae scyphis Pugnare, Thracum est.* Quando ergo corpus sic obrutum est, & vino somnoque sepultum, quando spiritus ita turbantur & tumultuantur in cerebro, tum mens ipsa quoque & ratiocinatio a Potentibus vicinis oppressa succumbit, & vix non sede sua pellitur. Hinc sopito ita Intellectu, & Phantasia miris ac diris modis paratragediante, Appetitus solus rerum potitur, & ad caecum ejus dictamen quidvis ineptiarum ac intemperierum genus peragitur. Ubi regnat ebrietas, ratio exsulat, intellectus obtunditur, consilia deviant, judicia subvertuntur. Docent id Agrigentini illi Adolescentes apud Timaeum Locrum. Qui probe madidi Madusae cum essent, in navi sibi versari videbantur, cui jamjam presentissimum naufragium immineret. Magnitudine periculi territi, mensas hinc omnes & utensilia domestica per fene-

fenestras in plateam projiciunt, tanquam exoneraturi cymbam mercibus superfluis. Vocati ob eam prodigaliter ad Senatum, quasi coram Diis & Tritonibus in genua procidunt, ac ingentes ipsis gratias relaturi pollicentur, si benignitate ipsorum ab instanti morte liberarentur. Heu pestilentissimum Circes toxicum, quod non hominem facit ex homine desubito, & tam supinam sui ipsius ignorantiam ac oblivionem valet inducere. Hæc eadem ergo causa Noctambulationis quoque sæpenumero *νεγναταγυλιση* & irritatrix est. Comprobat id Libavius p. 257. In aliquibus affectio quaedam & constitutio momentanea est, præsertim naturâ proclivi: ut videmus in his, qui cibus vel potu immoderatiore usi cerebrum fumis oppleverunt, & aliàs etiam fuerunt ardeliones, curiosi rixatores, anxii &c. Hæc corrigitur sobrietate, & victus regimine diligentiore. Qui idem pag. 266. hoc exemplum habet: Est oppidum non incelebre, in quo quidam benè potus domum petiturus absq̃ lucernâ & comite ad puteum accessit atq̃ in eum exsulis vestibus & calceis descendit, delapsusq̃ suffocatus est. Nimirum hic solus cum esset, victus ebrietate semisopitus ambulavit, atq̃ errante phantasiâ deceptoq̃, iudicio illud malum incurrit. Et de Juvene illo Poëseos Professore Henricus ab Heer supra recensuerat, eum sub annum ætatis 45. somnambulare desisse, nec unquam sopirum lecto se movisse, nisi prius vino se nimis replevisset. Cum itaque vaporibus halituosis ac spirituosis cerebrum adhuc abundat, nil mirum est, quod imaginatio à ratione dirigi non possit, sed sibi relicta quidvis pro quovis arripiat, & veluti navis amisso gubernatore hinc inde fluctuet. Idem planè & in Ebriis contingit, qui vestibus exsulis, nescio quibus in locis se interdum quieti dant, & cum in cubiculo se versari existiment ac lectum conscendere, per fenestram in plateas præcipites ruunt, sandalia & calceos pro matulâ arripiunt, lectum quo semel egressi, invenire denuò nequeunt, ac excitati tamen, aut manè, nihil eorum quæ peregerunt, recordantur: cohorrescentes sæpè toto corpore, cum, quas tragœdias ac temperies excitârunt, alios memorare audiunt.

§. 5. ACTIONES tandem DIURNÆ in Somno per somnia recurrentes excitare item possunt passionem hanc. Duplicia sunt Somnia; Naturalia, quæ Divinis ac Diabolicis contradiſtinguuntur. Quædam sunt *Naturalia in specie dicta*, quæ ex humoribus, temperamento, ac similibus causis in corpore latentibus oriuntur, & pro ratione constitutionis cordis, ventriculi, epatis, membrorum generationis, totiusq̄ve animalis efformantur. Ita Galenus refert *Libro De presagiis Somniorum*, fuisse quendam, qui cum somniasset, alterum crus sibi factum lapideum, mox eâ corporis parte Paralyticus existerit. Ita Sangvinei nuptiis, lusibus ac choreis dormientes interfunt; Cholericis sæpè volare sibi videntur; Phlegmatici per aquas incedunt, & oneribus fugam gressumq̄ue tardantibus gravantur; Melancholici cum tenebris, spectris & dæmonibus digladiantur. Phthisicus quidam cum somniasset se in sanguine suo natare, & Medici de redundantia sanguinis somnium interpretantes, venam incidissent, cum sanguine animam exhalavit. Humoribus ibi potiùs redundantia erat, quàm sanguinis, & aqua forsan in pericardio contenta somnium illud causabatur, quam pondus duarum unciarum æqvavisse sæpè in iis, qui ex ulcere pulmonum perierunt, testis *αὐτόπῆς* est Excellentissimus Academiae nostræ Anatomicus, nunc Rector Magnificus, DN. D. SCHNEIDERUS, *Disp. De Phthisi, Thes. VI.* Alius strare sibi videbatur in cisternâ sanguinis plenâ, isq̄ve sanguinis evacuatione egebat. Quidam cum somniant, urinam reddituros se, aut alvum laxaturos, reverâ in lectum postulata naturæ deponunt. Alii semine turgidi primùm lascivis ac venereis phantasmatis titillantur, tum & semen effundunt ipsum. Hinc *ἐξ εὐνοῦ ὄνειρος*. Nam materia in corpore jam præstò tum est, quam Phantasia persentiscens secundum eam tanquam Exemplar suas pingit & fingit imagines. Quia dormientes non distrahuntur varietate sensuum, etiam levis humorum motus faciliùs & evidentiùs in somno percipitur, quàm in vigiliâ. Inde agrotantium somnia accuratè Medici observant, tanquam ad

F

cau

causam & speciem morbi dijudicandam plurimum conducentia. Quaedam verò sunt *Animalia*, quæ ex speciebus ex imaginibus illis proficiscuntur, quas Phantasia interdum ex operatione sensuum externorum conceptas sibi superstites tenet, & ex iis novas subinde architectatur. Quia enim tum imagines in spiritibus animales recens impressæ sunt, ideò fixius hærent, & per operationem imaginationis nocturnæ facilius renovantur. Ita ut plurimum earum rerum de nocte subit recordatio, quarum de die operatio. Unde Piscator ille apud Theocritum.

Πᾶσα κτῶν ἀεὶ μαντεύεται, ἰχθυῶν ἢ ἰχθῶν
Somnia sunt canibus panes, mihi somnia pisces.

Et Claudianus Prefat. Lib. 3. de Raptu Proserpine:

*Omnia quæ sensu voluntur vota diurno,
 Tempore nocturno reddit amica quies.*

Venator defessa tono cum membra reponit,

Mens tamen ad silvas & sua lustra redit.

Judicibus lites, aurige somnia currus,

Vanaque nocturnis metacavetur equis,

Furto gaudet amans, permutat navita merces,

Et vigil elapsas querit avarus opes.

S. 6. Atque his animalibus Somniis occupatos complures Noctambulos evasisse, certo certius est. Levinus Lemnius dicit de occ. nat. mirac. l. 2. c. 5. ardeliones illos, hoc est, homines inquietos ac jactabundos, qui omnibus se negotiis ingerunt, atque utroque citroque discursant, mirisque utuntur gestibus, in somno existere, ac plausum strepitumque excitare ob simulacra quæ sensui occurrunt, quæque voluntati atque actionibus diurnis correspondent. Pertinet huc Juvenis ille Henrici ab Heer, qui carmina, quorum hiatum vigilans explere non poterat, semisomnis elaborabat. Alter item Sallii, qui cothurnis & calcaribus super fenestram equitabat, & ejusdem artifex, qui nullis indumentis amictus apothecam propriam adibat, eamque clavibus aperiobat.

Libavius

Libavius p. 255. de illo, qui noctu picarum nidum expugnave-
rat, & pullos indusio circumvolutos secum detulerat, haut præ-
ter rem conjectatur, quod impulerit cum cura venatoria, cui
interdium intentus sæpè fuerit. Schenckius l. 1. Obs. 127. ex Adr.
Alemanno scribit: *A viris fide dignis accepimus pharmacopo-
lam famulum fuisse, qui singulis noctibus insciens surgebat, ut
artem gladiatoriam exerceret. Alterum qui cum circa mediam
officinam adornasset, omnibus apertis immemorem repetisse le-
ctum. Imo referunt quendam Parisiis gladio cinctum Sequanarum
fluvium tranasse, eumq; interfecisse, quem vigilans interficere
proposuerat, ac post patratum scelus domum redisse. Sic ipsimet
sæpè semisopiti ad actiones conlurgimus decepti horâ noctis;
dum putamus diem imminere, aut instare horam nobis præfi-
xam, neque tamen, occupati vaporibus & somno, certò judi-
care possumus, & denuò obdormimus. Spectat huc lepida illa
narratiuncula Libavii de famula quâdam p. 259. Novi quæ cum
somno occupata in balneo totam peregisset noctem, subiretq;
phantasia bubulcum cantu exposcere pecora, repente ex labro
pedibus jam tumefactis & vix officium facientibus nuda pro-
siliret, caputq; per fenestram obviam effractis impetuosè vitris
exserens tunc primum penitus evigilaret. Et ista de proditore
quodam intempestivo p. 267. Erat quidam alicubi de more
solitus captare hominum sermones & acta, eaq; postea ad loci
judicem deferre. Hic cum assidet plena convivorum mensa, jam-
que probè potus inciperet connivere somno, verba proditoria
sonabat, audientibus reliquis, quasi iudex præstò esset admovent
aurem dictis. Ita eum deceperat phantasia & consuetudo pro-
dendi: sed illum quidam cerebrosus & importunus cum scabello
correptum medio extendit pavimento, jubens suo loco prodito-
riam exercere. Quæ in hominibus quidem hoc minus mira esse
debent, cum & canes ipsos videamus dormientes pedes aliquan-
do movere, quin & vocem latratui similem non plenam tamen,
sed veluti suppressum edere, dum videlicet somniant, se feras
insectari, aut aliud quid diurnarum operarum peragere.*

§. 8. Nunc ad MATERIAM IN QVA, seu SUBJECTUM Affe-

tionis hujus conferimus' pedem. Serram hic reciprocant
Autores, & in quam corporis constitutionem seu complexio-
nem ea apprimè cadat, admodum disputant. Quidam Cho-
lericum Temperamentum præferunt, ob audaciam illam & te-
meritatem Noctambulorum: quidam Melancholicum, ob
fortem & pertinacem imaginationem, ac animi persuasionem,
Lemnius *l. c.* ex sanguine turgido ac spumante, tum æstuoso
ferfidoque spiritu hunc motum concitati vult, siquidem ho-
mines illi sint raro laxoque corporis contextu, ac molis exi-
guæ, sed magnâ spiritûs agilitate, animoque fervido: unde
eveniat, ut si vel externis manuum pedumque articulis pre-
hendant aliquid, se librent ac fulciant, contactisque tabulatis
adhærescant. Horstius *Cap. VI. p. 37.* tale corpus inæqualis
Complexionis facit, maximâ ex parte calidæ & siccæ, vulgò
Cholericæ dictæ, quod ferventis sanguinis atque spirituum
subtiliorum, eorumque multorum copiâ abundet, inque ætate
vel puerili, vel adolescentum, vel florenti consistat. *Cap. VII.*
intemperiem inæqualem dicit humani corporis, in quâ prin-
cipales partes, scilicet cerebrum, cor & epar inæqualiter se
habeant, excessu tam magno, ut tunc homo unâ ex parte ni-
mis profundè dormiat, ex alterâ intempèstivè surgat. Cere-
brum constituit frigidum & humidum, quò vapores elati su-
perius condensentur & quidam nervi musculique repleantur,
ut in eos nihil spirituum animalium influat. Nam aliàs ob
pituitam & bilem pervigilem potius hominem effici, ac phre-
neticum magis, quam Noctambulonem. Cor & epar autem
statuit calidum, & spiritûs ferventiores ac mobiliore. Coelius
Rhodiginus contra *Lectio. antiquar. L. 16. c. 37.* Melancholicis
assignat hoc, quod colore largiore bilis atræ urgente, animus
moveri æquè ampliùs cogatur, unde exsiliant sæpè, surgantque
euntes huc illuc. Diversus item Melancholico habitui tri-
buit, quod ab omni levi imaginatione & similitudine facilè
in proprio affectu decipiantur ac constanter immorentur:
testaturque se tales affectûs in consimilibus hominibus curâs-
se, in quibus etiam spirituum tenuitatem & subtilitatem in-
esse

esse conjecerit : cū fuerint loquaces, prompti, impigri, facile incibiles, & versatilis ingenii. Eodem pacto Keckermannus *Syst. Phys. Lib. III. Cap. 29.* Quibus Temperamentum est Melancholicum, & præterea Cerebrum siccum, & deniq; spiritus subtiles, ferventes & impetuosus, ii facile in turbulentissimum illud somniorum genus incidunt, quod nocturnas deambulationes & oberrationes causatur. Et deinde: Homines temperamenti frigidi & sicci, ut Melancholici, habent imaginationes profundas & fortes: ita ut adstantes clamantes interdum etiam cogitabundus non audiat, & tales homines ab opinionibus conceptis egrè possunt abduci. Sed universaliter nihil certi decidi hinc potest: at ubiq; à particulari fit collectio. Non negandum videtur, Melancholicam quandam dispositionem hic concurrere, & plerumque eos hoc malo laborare, qui ad affectionem hypochondriacam sunt dispositi, teste Dn. Sennerto *Pract. L. 1. pag. 457.* Imaginatio enim in Noctambulis circa unam rem saltem occupatur; etsi in cæteris sopita quasi & ligata sit. Tamen & id attendendum, quod Melancholici ad rem persequendam, tardiores, meticulosi & cunctatores sunt: & quod *Etiā sanguineis id evenire potest, occurrente materia gaudii, quam putant prosecutione dignam, dicente Libavio p. 262.* Qui propterea p. 258. generaliter enunciat: *Quæcunq; quis sit complexionis, si causæ commemoratæ sint, effectum sequi probabiliter dicimus: quanquam non negamus biliosas naturas & melancholicas, certo tamen limite, admodum congruere.* Si quidquam pronuntiandum hinc, in spiritibus animalibus multum momenti ponimus. Qui ut instrumenta animæ in ejusmodi actionibus organicis communissima sunt, ita si clariores, vegetiores, ac ad motus suos promptiores existant, hunc etiam effectum facillimè movere ac promovere possunt. Multa paucis, hoc est, more suo, B. Sennertus *Instit. p. 408.* *Ut qui Spiritus habent crassos ac torpidos, nec vigilantes mentis ac sensuum operationes habent subtiles ac agiles, nec dormientes clara somnia sed confusas saltem rerum agnoscunt imagines: ita contra qui Spiritus claros habent ac subtiles, & vigilantes ad omnes illas actiones*

sunt aptiores, & somnia habent clariora atq; evidentiora, atq; imagines in somnis sæpè tam clarè discernunt, ac si vigilantibus offerrentur. His si accedat fortis & intenta imaginatio, qua circa oblatas imagines fortius atq; intentius versatur: fit, ut etiam in somno verissima credant, qua offeruntur, & maxime eadem, effecta cupiant. Atates quod concernit, observatum est, ut infantes & pueri non facilè hoc affecto corripiuntur, ita cum senes plerumq; spontè deserere, humorum dispositione ad hoc malum inducendum aptâ mutatâ; adolescentes proinde & consistentis ætatis homines eo solùm laborare, qui appetitum habent fortem, & affectibus facilè ducuntur. Atq; hæ sunt Causæ istæ Speciales, quæ tamen Generales semper præsupponunt tanquam punctum unicum, à quo cæteræ omnes lineæ ad circumferentiam ducuntur æqualiter.

§. 9. Tandem polliciti nostri memores, etiam **QVÆSTIONES** aliquas circa hanc Materiam delibabimus.

QVÆSTIO I.

An Physici sit disputare de Noctambulis?

Resp. Disputant de Noctambulis Medici præclarè præclara multa. Exponunt eorum Naturam, inquirunt in Causas, expediunt differentias, applicant curam. Ut hac propter fallacem in alienam messem mittere, ac *ὡς ἐγὼ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν* videri possimus, qui Physicis Scholis hanc vindicamus operam. At salva res est. Cognatæ quidem & affines sibi valdè Physica & Medicina sunt, non tamen eadem. Neminem fugit, nisi quem prima Eruditionis rudimenta, unam rem à diversis tractari posse artificibus, absq; confusione artificiorum. Sicut Natura non uno modo versatur circa rem unam: sic nec ars, Naturæ simia. Quercum vis Solis educit & firmat, aqua putrefacit, ignis absumit. Eidem faber abaci figuram inducit, statuarius Mercurii, architectus tigni. Et in Scientiis cum pri-
mis

mis hoc obvium. Semper aliud est Materiale, seu Ratio Quæ,
& res considerata; aliud Formale, seu Ratio Sub Quâ, & mo-
dus considerandi. Sic hoc loco agit Physicus de Noctambul-
lis, sed sub ratione *ἰατρίας*, agit & Medicus, sub ratione
πρωξέως. Physicus naturam & causas eorum perspiculat, Me-
dicus opem affert. Cùm Physicus desit, Medicus incipit.
Non est cogitandum, quod omnia quæ à Medicis tractantur,
tota sint medica: sicut nec omnia, quæ à Theologis, Theo-
logica; Aliud Medicus, & aliud Medicina est, ut aliud
Theologus, & aliud Theologia. Non à Personâ seu subjecto,
sed à Re seu objecta pendet denominatio alicujus intrinseca.
Non quis dicat, sed quid quis dicat videndum, *φυσιολογία* Me-
dicorum tota ex Physica est, ad eamque per se & directè spectat.
Cùm agunt de temperamento, de Calido Innato, de Spiriti-
bus, de Animæ Facultatibus & actionibus. *Παθολογία* item
ad Physicam referenda, sed per accidens & indirectè. Cùm
agunt de Morbis & Symptomatibus. Non ea duntaxat, quæ
secundum Naturam sunt, Physici versant ingenium & operam
poscunt, sed & quæ præter eam. Ubiqve opposita juxta se
posita magis elucescunt: & contrariorum eadem disciplina,
Politicus non de Rectis modo, sed & Corruptis Rebus publi-
cis agit. Quò non conservet eas solùm in flore & vigore pri-
stino, sed ab interitu aut præservet prolabendas, aut vindi-
cet prolapsas. Logicus de bono perinde ac malo Syllogismo
est sollicitus. Ethicus in virtutes æquè ac vitia inquirit. Sor s
eadem Physicam versat, quæ ita nobis Corpora naturalia ex-
hibet, uti mundus illi. Nihil enim Physica aliud, quam re-
præsentatio totius universi coram mente nostrâ est. Macro-
cosmus ibi in Microcosmo clauditur. Non autem plura ubi-
que & illibata prorsus Natura est, sed & labe suas, sed & ma-
nes suos patitur. In his cum primis rebus, quæ ex diversis
conflatae principiis resolvuntur in eadem tandem fatali ne-
cessitate, & cladibus ac stragibus innumeris degunt expositæ.
Θεραπεία demùm Medicis vindicatur in solidum. De hâc
tabulâ Physicus manum opportunè retrahit, qui contempla-
tus

tur tantum, non operatur. Et ita quoque nos Remedia illa
 præservativa & curativa, quæ benè magno numero Horstius
 Recipere jubet *Cap. VIII. & IX.* ne tangemus quidem. Hoc fa-
 temur interibi, idque grato animo, hilari calamo, Medi-
 corum vitulâ in plerisque his aratum nobis, imò arandum
 fuisse. In causâ est priscorum Peripateticorum Physicorum
 ignavia dicam, an ignorantia, an supinus talium contem-
 ptus? Qui speculationibus ac subtilitatibus ingeniorum in-
 dulgentes unicè, generalia mera sonabant, tonabant, quo-
 rum captui non nisi divinæ ac excellentes animæ pares essent:
 specialia autem omnia, tanquam vulgo ipsi scilicet promi-
 scuè exposita, alto supercilio ridentes susque deque habebant.
 Secus quàm Veteres, illi Sapientiæ Antistites ante Aristote-
 lem, qui vitilitationibus omnibus omisis Naturam ipsam
 venabantur, & à fagis ac quercubus discebant plus, quàm alii
 ex mille Magistris. A Medicis ergò nunc tanquam fidelibus
 Thesaurariis repetenda ea sunt, quæ ad penu nostrum spe-
 ctant. Quod in alieno agro diulavit invito Domino, justè
 meritoque tandem suo possessori restituitur. Neque enim
 disciplinæ ac dogmata usu capi queunt, si vel maximè Jus præ-
 scriptionis mille annorum quis prætendat sibi. Quod semel
 hîc aberratur, in æternum non emendatur. Veritas una &
 perpetua.

QVÆSTIO II.

Quo motu moveantur Noctam- buli?

Resp. Motus partium Corporis organici dividitur in Natu-
 ralem & Animalem. *Naturalis* non est in potestate anima-
 lis, nec excitare eum aut sedare valet cum vult, nervis etiam
 & musculis non utitur, sed solo temperamento, spiritibus,
 membrorum fibris. Non paret voluntati, nec sequitur sen-
 sum & appetitum, sed inclinationem quandam naturalem,
 per quam excitatur ad aliquid motu suo fugiendum aut pro-
 sequendum. Talis est, per quem cor & arteriæ perpetuò pul-
 sant,

sant per quem expelli amat nociva materia ex cute & carne, in rigore, palpitatione, & motibus convulsivis. Talis est, per quem cerebrum movetur in sternutatione, pulmones intus, stomachus in singultu, nausæ & vomitu, uterus in strangulatione. In hunc amisit voluntas imperium suum, quod restrictum valdè, non absolutum tenet. *Animalis* est in animalis potestate, potestque ab eo excitari, cum non est, & sedari, cum est. Sequitur Sensum & Appetitum, ac Voluntatem, & à cerebro per nervos ac musculos communicatur corpori. Dicitur alio nomine *Progressivus*. Subdividitur in Spontaneum & Voluntarium. *Spontaneus* est effectus Animæ sensitivæ, brutis ac hominibus communis. Sequitur Appetitum Sensitivum. Primò namque objectum externum offertur, & per sensus externos ac communem à Phantasiâ receptum, quid sit, ab eâ cognoscitur. Tùm attentius & accuratius perpenditur, commodumne sit & gratum, num noxium & ingratum? Cognitionem hanc sequitur amor aut odium, seu appetitus rem gratam apprehendendi, ingratham fugiendi. Appetitum hunc in brutis statim motus sequitur, & quod ille imperavit, in effectum datur. *Voluntarius* sequitur dictamen Animæ rationalis, & in solum hominem cadit, cum electione agentem. In eo enim inter Appetitum sensitivum & motum aliquid intermedium adhuc. Menti prius offertur appetitus & operationes sensuum internorum, ut ab eâ vel approbentur, ut rectæ rationi convenientes, vel reprobentur, ut disconvenientes. Si illud, statim motus sequitur. Si hoc, pugna excitatus inter Appetitum sensitivum & rationalem. Tùm trahit invitos nova vis, aliudque cupido, mens aliud suadet. Superior tandem fit, qui valentior est, & facultati motrici motum imperat. Quæ musculos, quibus ubique prædita, contrahit, muscoli contracti tendines attrahunt, tendines attracti ossa, ossibus motis membrum vel totum corpus de loco in locum transfertur. Mediâ quâdam viâ tum inter motum Naturalem & Animalem, tum inter Spontaneum & Voluntarium, incedit Respiratio. Quæ animalis quidem

G non

non est, cum is praequirat sensualem cognitionem, & sensualem appetitionem. At nec ob sensuum iudicium respiramus, nec ob affectum aliquem, sed simpliciter ex naturali necessitate. Qui tamen fit à Facultate Locomotivâ Animalis, & musculorum ope perficitur, reduci huc potest. Ita non est simpliciter respiratio in potestate animalis, nec excitatur aut sedatur ad nostrum imperium. Ipsa necessitas nos cogit respirare, cui parere qui recusat, naturam habet resistentem & contranitentem. Unde servus ille barbarus cum vehementi irâ concitatus mortem sibi consciscere decrevisset, prostratus humi, respirationeque cohibitâ longo quidem tempore immobilis erat, postea verò paululum volutatus, hoc pacto mortuus est, apud Galenum *l. 2. de motu musculor. c. 6.* Ex parte tamen possumus continere spiritum, possumus multum aut parum uno motu inspirare & expirare. Idem de eo motu dicendum, quo urina & excrementa expelluntur. Suspendere eum item possumus ad tempus, non in totum. Abjiciendus tandem pudor est, cum urget necessitas, Unde Galenus *cit. l.* *Nonnulli tacuerunt quidem annum integrum & eo amplius, idq; sponte suâ: egestionem verò vel urinam retinere non modò annis sed ne mensibus, quin imò nec diebus paucis, nemo potuit.* Quæritur nunc, quam ad speciem spectet Noctambulorum motus? Ubi naturalis quidem per se cadit statim, & Animalis solus relinquitur. Is verò num Spontaneus, num Voluntarius habendus veniat, disquisitione dignum. Cum planè vigilant Noctambuli, & cum deliberatione agunt, quod agunt, res parvi momenti, nec peculiare quidquam est. At de hoc dubium, cum ex parte vigilant, & ex parte dormiunt. Hic sanè non ad Voluntatis arbitrium, sed ad merum Phantasiæ & Appetitûs sensitivi imperium res suas videntur agere. Obtenebrata ibi mens omnis & obscurata est, & aguntur tantùm Phantasiâ indiscretâ. Non neganda tamen hic in totum omnis *αερίων*, ad minimum, quod principium motûs hujus attinet. Verbi causâ, si materfamilias cogitans se claves reliquisse extra cubi-

cubile, surgat earum assumendarum gratiâ, interim somno
pravalente infectâ re ad lectum redeat. Sic opifex ille, cum
forsan præscripsisset sibi pridie summo manè aliquid adendum,
nudus de nocte surgens & domo egressus tabernam reclusit
suam. Sic alter versûs nocte fecit, & alter picarum nidum
exturbavit. Nec obstat, quod non sciant aut attendant No-
ctambuli, quid agant. Etiam nos multa agimus sine atten-
tione, quæ non facimus sine deliberatione. *Neg; sanè palpe-
brarum motum semper mente assequeris: neg; cum concionem
habes aut oras, aut disputas, adhibes mentem omnium partium
motibus: neg; cum Athenas adis ex Pireo, omnibus particula-
ribus curarum actionibus. Nam egit abundi sæpius imprudens
per peregerunt iter, aut etiam præterierunt locum, ad quem prin-
cipio proficiscebantur. Utrum igitur ambulatio neg; anime actio
est, neg; motu voluntario fit?* differit præclarè Galenus l. c. cap. 5.
Putamus ergò hîc Subjecta discernenda esse. In aliquibus præ-
cessit deliberatio, in aliquibus non. Ubi non præcessit, spon-
tè appetitum sequitur motus ille, quomodo fors & felis &
sciurus ita ad nidum arreperent. Ubi præcessit, mistus mo-
tus est: voluntarius, quoad inchoationem, spontaneus, quo-
ad continuationem. Uti & aliàs totum hoc negocium No-
ctambulorum mistum est.

QVÆSTIO III.

*Cur Noctambulia præstent, quæ
præstare aliàs nec velent, nec possent?*

Resp. Quærere posses idem de Ebriis, idem de phreneticis &
deliberantibus. Nempè Rationis & Metûs cessatio punctum
hîc omne fert. Phantasia & Appetitus in talibus fortior est:
mentis verò actiones nullæ, aut obscuræ. In vigilantibus
quidem ratio & voluntas in Locomotivam imperium habet;
in Noctambulis verò rectæ rationis imperium aut non con-
currit prorsûs, aut exiguum valdè & obtenebratum est ob
vapores halituosos & pertinaces, officinam mentis cerebrum
occupantes. Unde fit, ut ratio cinatio nullas in somno con-

sideret circumstantias, & memoriâ quiescente Errores Phantasia non corrigantur, ipsiq̄ne solo appetitûs ductu cum summâ incogitantia actiones suas aggrediantur. Accedit timoris absentia: qui ut pessimus in dubiis augur, & egregia sæpè facinora intercipit: ita cum deest, multa fiunt, fieri quæ posse negabamus. In Oratore & Disputatore metus interdum bonam causam malè agendo perdit. In militibus, in amantibus, in potantibus item metus impedit, quod animus & corpus posset. Contrâ audentes fortuna juvat, & plurimis audacia pro virtutibus fuit. Sic & hîc Circumstantiæ omnes, à quibus periculi admonerentur aliàs, negliguntur. Phantasiâ in unum duntaxat intenta in hoc prævalet, spiritûs non sunt diffusi, sed in unum collecti, nulla damni æstimatio, nulla loci superioris cum inferiore collatio, intuta omnia tuta sunt. Hic Langius l. 2. Epist. Medic. Ep. 45. Casus ex abrupto, scribit Albertus, iis qui excelsa conscendunt, tunc maximè accidere solet, cum pericula agnoverint & formidare ceperint, eorû virtutes roboris ad cur formidolosum confluunt, lacertos, nervos, musculosq̄ virtutis motivæ organa destituunt. Dormientes igitur securiores sunt, acclamationibus verò experrecti præcipites cadunt.

QVÆSTIO IV.

Cur Noctambuli non decidant, cum editiora loca conscendunt?

Resp. Lemnius causam ponit in levitate corporum, quæ flatibus turgescant, & spiritu aëreo impleantur, & ita in sublime rapiantur, ac suspenso leniq̄ gradu, ut limaces & cochleæ, quæ cum oculis carent, protensis cornibus prætentant iter, editissima quæque perreptent. Non secûs ac turbinata illa dolia, quæ apud Belgas Oceani ostiis injiciuntur, licet ferreis laminis obducta sint, catenisq̄ revincta, ac ponderoso ingentiq̄ve saxo alligata, fluitent tamen ac mari innatent, nec nisi dehiscant, minimum devolvantur, quoniam spiritu ac flatibus, aëreque copioso, adhibitis in eum usum follibus, oppleta sint. Sed hoc rationi consonum non esse, DN. SENNERTUS dicit *In-
stic.*

lib. pag. 411. & rectius cum Langio ad formidinis absentiam re-
 fertur. Quod & Lemnius ipse facit, cum statim subjicit: *Quod*
verò inoffensè nulloq; corporis incommodo ista peragant, nec labi
contingat aut in præceptis agi, eo fit, quod sensim ac nullo metu nul-
lâq; trepidatione aut discriminis respectu ista aggrediantur, quæ
plerumq; vigiles à rebus arduis ac periculis vel avocare solent vel
detertere. Libavius p. 256. addit, quod ejusmodi hominibus sint
 membra exsucca, hirtaq; & levia, spiritûs item agiles, & ex-
 trema penè *ἀναισθητα*. Non moveri eos ut cochleas, sed sal-
 tu pernici corpus librare, cunq; non sentiunt asperitates pre-
 mentes admodum, non remittere facilè; sicut & nos, quæ per
 media, veluti chirothecas aliavè instrumenta corripimus, ar-
 stiùs teneamus, quàm nudâ manu. Adjicit consuetudinem
 in alto versandi, & cerebrum siccius instar avium vel tegula-
 riorum, nervos item & alias partes usu crebro firmatas. Idem
 conspici in damarum venatoribus: idem accidisse in Alexan-
 dri commilitonibus, dum in altissimam rupem contenderent,
 licet non planè destituti instrumentis.

QVÆSTIO V.

An Noctambuli clausis, an apertis oculis peragant res suas?

Resp. Lemnius & Bodinus scribunt, clausis oculis esse No-
 ctambulos, Salius apertis. Sed distinguunt Libavius p. 260.
 & Sennertus *Instit. p. 410.* Qui per conclavia nota saltem ince-
 dant, possunt id facere semiapertis aut planè clausis oculis, non
 secus ac cæci, quibus omnes anguli domûs noti sunt. Qui autem
 domo exeunt, fores aperiunt, seras recludunt, scalas gradûsq;
 scandunt, tecta exsuperant, vel apertos habent oculos, vel bre-
 vibus intervallis modò claudunt, modò aperiunt. Novimus
 (scribit Libavius) qui retulit nobis, sibi puero in somnis oc-
 currisse, quod in oppido adeundus esset patruus. Itaq; phan-
 tasia inductus non habitâ ratione circumstantiarum surrexit,
 processuq; nudus usq; ad portam, quam cum clausam invenit, re-
 gressus

gressus est, interim vigilem in medio vico sedentem observans, quæ res non potuit planè clausis oculis peragi.

QVÆSTIO VI.

An concidant Noctambuli, si nomine proprio vocentur?

Resp. Lemnius scribit: Cum ista obeunt, si illos notâ agnitâque voce, aut eo nomine, quo Christianismo sunt insigniti, ac Baptismo initiati, compellere pergas, ex consternatione incussosq; terrore ac perturbatione decidunt, dissipatis scilicet spiritibus, discussaq; vî ac facultate naturali, quâ illa perfecerunt: itaq; permittendi sunt suo motu ferri, atq; in priores sedes se spontè recipere. Bodinus narrat, fuisse quendam noctu agitatum, quem socius qui cum ipso cubit, cum in profluentem ire animadvertisset, non processerit quidem ulterius, sed ne ille procederet, nomine appellârit: sic eum repentè corruisse dormientem, & submersum esse. Horstius ait p. 7. Accidit cuidam ambulanti in somno, ut ascenderet rotam, quâ sarcina attrahi & demitti solent, in eâ postea scilicet mobili sederet, donec spontè descenderet, & silens in lectum sese iterum conferret. Paterfamilias hæc cognoscens, & cum admiratione spectans, aliquando substernit lectulos multos, sedentem acclamat, appellatione nominis sui è somno eum excitat, unde ambulo terrore quodam, sine noxâ tamen, cadit, neque posthâc unquam in somno ambulat amplius. Salius Diversus habet: Dum hæc scriberem, accersitus sum ad invisendam adolescentulam annum decimum nonum agentem, quæ decimo die à puerperio mediâ nocte somnians se quadam domestica negocia acturam esse, è lecto hieme sevientem, nullis indumentis amicta surrexit, & cum è thalamo hæc imaginatione ducta in partes domû inferiores descendere vellet, strepitu factò dum ostium aperiret, matrem, quæ unâ cum filiâ in eodem lectu decumbebat, experge fecit, quæ mater, novitatem rei admirans, filiam altâ voce clamans, eam increpando vocavit: ex quâ voce expergefacta ipsa filia ad lectum

Etum redit, affirmans se nisi à somnio excitata fuisset, è thalamo excituram esse. Hinc viginti quatuor dies cum marito dormiens, similiter circa nonam horam noctis subito è lecto exsiliens & ad ostium properans, expergefacta à viro eam altà voce vocante, flens & tremens ad lectum regressa est, narrans se somniasse, fugere ex lecto tunc temporis voluisse, ad evitandam vim sibi illatam ab homine, venerem ab eà expetente. Possumus admittere id quidem, quod acclamatio fortis in causâ sit. Terror enim tùm incutitur, & inde spiritus illi qui antè copiosi collectique hærebant in exterioribus membris, manuum, cumprimis ac pedum, ad cerebrum & cor tanquam officinam suam & asylum ultimum retrogrediuntur, ac partes antè infellas destituunt. Concidit ergò & decedit, instrumentis his qui caret. Sicut & nos cum profundis cogitationibus intenti mentem in unum coactam habemus, ad bombardæ dislosionem improvisam, aut tintinnabuli etiam pulsus subitum consternamur & exanimamur oppidò. At quod specialis hæc Nominis proprii acclamatio id præstet, nondum persuaderi nobis patimur. Cur Nominis communis seu appellativi idem non præstet, cur huius nominis proprii, & alterius item, cur unius nominis, & non integræ orationis? Quantitatis ex se nulla est efficacia. Benè Keckermannus *Lib. III. Syst. Phys. c. 29. p. 453.* Quod autem nonnulli existimant, si proprio nomine Noctambulo inclametur, in præsens discrimen incidere propter eam ipsam nominis proprii appellationem, ut quidem inter alios sentit Lemnius, id superstitiosum est, & ratione caret. Neq; enim Syllabarum ista est efficacia, sed soni & clamoris, quo clamore excitantur spiritus, ut à membris exterioribus refugiant versus cerebrum & cor, atq; ita nervi, musculi & lacerti suo quod antè habebant robore priventur.

Atq; hæc sunt, quæ super hæc elegantissimâ NOCTAMBULORUM materiâ afferenda ducebam. In quibus si non ingenii ac iudicii sublimioris laudem acquisivero mihi, Methodi tamen ac industriæ nec amiserò. Tenuissimis lineolis & in exiguâ tabellâ designare, quæ alii ingentibus in mapis & grandi Penicillo describunt, non artis nullius videtur.

PER-

Permista sunt in rebus omnibus claris obscura, dubia certis. Ubi clariora propter dubia aliqua non abjicienda protinus, nec dubia tamen ad primum statim contuitum adspernanda penitus. Explicanda est Natura latens per patentem, non implicanda patens per latentem. Concludo gravissimâ & memorabili Galeni sententiâ l. de motu musculi. c. 5. Qui evidentibus fidem abrogat, sensus est expers: qui verò de dubiis promptè pronunciat, temerarius est: qui autem propter obscuritatem, que in his inest, que etiam clara sunt, habet suspecta, de numero eorum est, qui dubitationibus oblectantur: porro qui non modò suspecta habet, verum etiam que clara sunt, propter obscuritatem dubiorum studet evertere, extremè fatuus est. Ne igitur spontè sensum nobis ipsi adimamus, neque dubitationibus amuli, aut fatui, aut aliud ejusmodi quidvis simus; sed quod tùm rectum est, tùm modestis hominibus convenit, quod quidem evidens est, promptè accipiamus: quod autem est dubium, per otium queramus.

SOLI DEO GLORIA.

1077

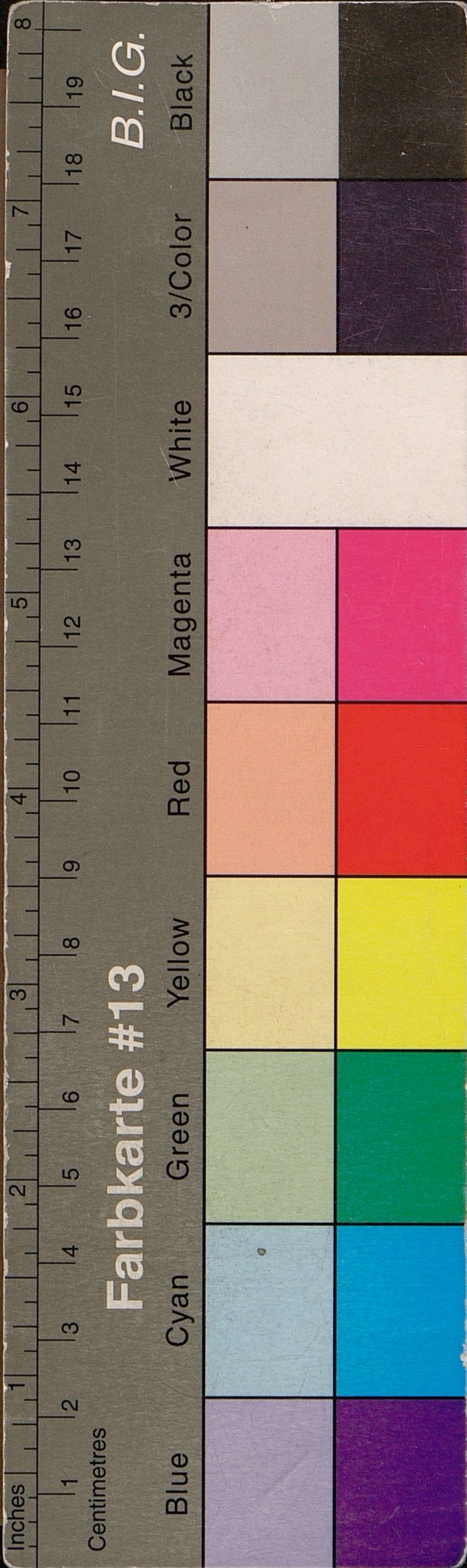
05 A 906

ULB Halle
003 768 52X

3

Q. D. B. V.
De
NOCTAMBULIS,
DISPUTATIO POSTERIOR,

Quam
VVITTEBERGÆ
Ad D. VI. FEBRUARII, A. C. cl. lxx. L.

Disquisitioni sistunt publicæ

PRÆSES
M. SAMUEL POMARIUS,
SILESIUS,

COLLEGII PHILOSOPHICI ADJUNCTUS.

&
RESPONDENS
JEREMIAS SCHULZ,
FRIDEBERGA SIL.

*Habebitur in Auditorio Majori, horis
matutinis.*

D